

Noziedzības novēršanas un apkarošanas perspektīvas Latvijā

Andrejs Vilks

Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

Ievads. Viena no būtiskākajām un jutīgākajām sociālās sfēras problēmām ir dažāda veida delikti, likumpārkāpumi un sabiedriski bīstamas uzvedības formas, kuras apdraud nacionālo un arī cilvēku personisko drošību. Starp sabiedriskās drošības apdraudējumiem ar visizteiktākajām nelabvēlīgajām sekām jāmin noziedzība, tai skaitā transnacionāla rakstura noziedzība. Lai gan Latvijā (2008–2016) noziedzība ir būtiski (par 20,6%) samazinājusies, tomēr tās latentātes līmenis saglabājas augsts un negatīvās sekas ir nozīmīgas. Svarīgs ir jautājums par tiesībsardzības iestāžu aktivitātēm un politiskās plānošanas dokumentiem, kuri veltīti noziedzības efektīvākai apkarošanai.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir sniegt ieskatu 2017. gadā Ministru kabinetā pieņemtā normatīvā dokumenta “Tiesībsardzības iestāžu sadarbības kārtība noziedzības novēršanas un apkarošanas politikas īstenošanas jomā” saturā, tā konceptuālajās nostādnēs un apzināt tā potenciālo ietekmi uz noziedzības ierobežošanas perspektīvām Latvijā. Šā normatīvā dokumenta pamatmērķis ir noteikt vienotu tiesībsardzības iestāžu sadarbību kriminālizlūkošanas informācijas apmaiņā un analizē, lai laikus novērstu un atklātu noziedzīgus nodarījumus, kā arī samazinātu noziedzības pieaugumu un tās izraisītās sekas.

Izziņas metodes: noziedzības apkarošanas politiskās plānošanas un normatīvo aktu analīze, kriminālās statistikas datu vērtēšana.

Rezultāti. Ministru kabinetā vēl 2010. gadā tika nolemts konceptuāli atbalstīt nacionālā kriminālizlūkošanas modeļa ieviešanu Latvijas Republikas tiesībsardzības un valsts drošības iestādēs. 2017. gadā Ministru kabinets pieņēma normatīvo aktu “Tiesībsardzības iestāžu sadarbības kārtība noziedzības novēršanas un apkarošanas politikas īstenošanas jomā”. Šā dokumenta izstrādes un īstenošanas mērķis ir izveidot nepieciešamo sadarbības mehānismu nacionālā kriminālizlūkošanas modeļa darbībai, t. i., radīt vienotu sistēmu, kurā koordinēti darbojas noziedzības novēršanā un apkarošanā iesaistītās valsts institūcijas un, balstoties uz kriminālizlūkošanas rezultātā iegūtajām zināšanām, tās pieņem optimālus lēmumus par nepieciešamo rīcību noziedzības novēršanai un apkarošanai stratēģiskajā, taktiskajā un operatīvajā līmenī, kā arī tās objektīvi definē noziedzības novēršanas un apkarošanas prioritātes.

Nacionālais kriminālizlūkošanas modelis ir virzīts uz:

- 1) stratēģisko noziedzības stāvokļa un attīstības tendenču novērtējumu;
- 2) taktisko stāvokļu un attīstības tendenču konkrētās noziedzības jomās novērtējumu;
- 3) problēmu profilu identifikāciju par atsevišķu noziegumu raksturu, bīstamību un izplatību;
- 4) mērķa profilu attiecībā uz noziedzīgus nodarījumus izdarījušām personām vai noziedzīgām grupām.

Secinājumi. Pašreiz nenotiek tiesībsardzības iestāžu vienota, sistēmiska informācijas analīze par noziedzīgiem nodarījumiem, tos izdarījušām personām, noziedzību ietekmējošiem faktoriem, dinamiku un ietekmi (apdraudējumu). Nav izstrādāta un adaptēta vienota analītiskā darba metodika, kā arī vienoti kritēriji analizējamās kriminālizlūkošanas informācijas iegūšanai, uzglabāšanai, strukturēšanai un apmaiņai starp tiesībsardzības iestādēm. Tiek atzīts, ka informācija bieži tiek klasificēta ar pārāk augstu klasifikācijas pakāpi, kas liedz efektīvi izmantot iegūto informāciju tiesībsardzības iestāžu uzdevumu veikšanai. Tiesībsardzības iestādēs darbam ar kriminālizlūkošanas informācijas analīzi nav pietiekami kvalificēta personāla. Jāatzīst, ka Ministru kabineta pieņemto normatīvo dokumentu vēlams papildināt ar noziedzības transnacionālā segmenta analīzi.